

Arvoisa juhlaväki!

Onko Eurooppa vain konstruktio? Ajatusten, asenteiden, uskomusten ja identiteettien kerrostuma jossain käsitemaailman diskursseissa? Vaiko kartalle piirretty maantieteellinen alue vailla todellisia maantieteellisiä rajoja? Kuka päättää eurooppalaisuuden sisällöstä vai onko se jo päätetty? Nämä ovat kaikkia ajatuksia, joita mieleeni nousi yhä uudestaan kirjoittaessani historiikkia. Ajatus Euroopasta, Euroopan idea, on kiinnostanut tutkijoita ja eurooppalaisia itseään aina kreikkalaisen mytologian kuvaaman Europa-neidon saavuttua Kreikkaan kaappaajahätkänsä selässä. Näkemykset Euroopasta, eurooppalaisesta kulttuurista ja eurooppalaisesta identiteetistä vaihtelevat tutkijasta toiseen ja teoriasta teoriaan. Yhden näkökulman Eurooppaan tarjoaa kansalaisjärjestöt, kuten Euroopan Kulttuurisäätiö ja sen kansallinen komitea Suomessa. Nyt 40-vuotista toimintaansa juhlistava Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto on omalla tavallaan ollut mukana luomassa eurooppalaisuutta ja sitä, miten eurooppalainen kulttuuri Suomessa hahmotetaan.

Suomen Osasto juhlistaa neljäkymmentä toimintavuottaan kokoamalla kaiken toimintansa yksien kansien väliin. Yhdistyksen historiaa ei aiemmin olekaan koottu yhteen, mikä myös puhui historiikin kirjoittamisen tarpeesta. Yhdistyksen jäsen, sen entinen puheenjohtaja ja Euroopan historian professori Laura Kolbe ehdotti tämän työn tekijäksi minua, yhtä opiskelijaansa, joka on kiinnostunut Euroopan historiasta. Suostuin tehtävään mielelläni, sillä aiheen mielenkiintoisuuden lisäksi voin lähitulevaisuudessa työstää historiikin pohjalta myös graduni, eli voin hyötyä maisterintutkintoni päättötyön kirjoittamisesta tavalla, mikä vain harvoin on humanisteille mahdollista. Taloudellisesti historiikin kirjoittamisen mahdollisti Jenny ja Antti Wihurin rahastosta saamani apuraha. Materiaalia tutkimukselle oli runsaasti: Suomen Osastolla on mittavat arkistot Kansallisarkistossa – yhteensä monia kymmeniä kansioita täynnä kokousten pöytäkirjoja, toimintakertomuksia, kirjeenvaihtoa ja lehtileikkeitä. Lisäksi yhdistyksellä on monia seminaarijulkaisuja. Jotta historiikista ei olisi tullut aivan paperinmakuista, haastattelin teosta varten

kahdeksaa yhdistyksessä toiminutta EKSO-aktiivia. Puheenjohtajien, sihteerien ja muiden hallituslaisten haastattelut heijastavat yhdistyksen toimintaa eläväisesti ja usein humoristisestikin. Vapaaehtoisuuteen perustuva järjestötoiminta on monesti raskasta ja aikaa vievää, mutta haastateltujen mukaan myös hyvin antoisaa ja innostavaa. Eurooppaan kaikilla haastatelluilla on aivan erityisen lämmin suhde – jokaisella omanlaisensa.

Esittelen historiikissa Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston toiminnan 40 vuoden ajalta. Olen jaotellut yhdistyksen kronologisesti etenevän historian vuosikymmenittäin, minkä lisäksi esitän lyhyen katsauksen yhdistyksen talouteen. Historiikin päättää haastattelut. Suomen Osasto perustettiin vuonna 1969 samoihin aikoihin, kun muihinkin Euroopan maihin oli perustettu Euroopan Kulttuurisäätiön kansallisia komiteoita. Yhdistys perustettiin vuorineuvos Heikki Herlinin aloitteesta, ja se määritteli tavoitteekseen yleiseurooppalaisen kulttuuriyhteistyön tukemisen ja edistämisen tieteen, taiteen ja tulevaisuudentutkimuksen aloilla. Yhdistys pyrki myös lisäämään Suomen tunnettavuutta eurooppalaisena kulttuurivaltiona. Ensimmäisenä puheenjohtajana toimi professori Osmo A. Wiio. Suomen Osaston jäsenistö on perustamisestaan lähtien ollut monipuolinen sekoitus suomalaisen yhteiskunnan merkittäviä toimijoita talouden, kulttuurin, tieteen ja politiikan aloilta. Suuri rikkaus järjestölle on aina ollut kulttuurin käsittäminen hyvin laaja-alaisesti ja jatkuva toimintamuotojen kehittäminen ja uudistaminen. Tulevaisuuteen katsominen oli jo yhdistyksen alkuvaiheessa 1970-luvulla tärkeässä osassa, sillä kiinnostus futurologiaan oli silloin suurta. Yhdistys osallistui emojärjestö Euroopan Kulttuurisäätiön käynnistämään laajaan Plan Europe 2000 -ohjelmaan, joka tutki Euroopan tulevaisuutta ja pyrki lisäämään eurooppalaisten tutkijoiden yhteistyötä. Yhdistyksen suurin ponnistus 1970-luvulla oli kansainvälinen lasten ja nuorten piirustus- ja ideakilpailu, johon osallistui lapsia monista Euroopan maista. Kilpailun palkinnoksi ja EKSON tulevaan käyttöön yhdistys teetti Pro Futura Europa –mitaleja, jotka suunnitteli kuvanveistäjä Eila Hiltunen.

1980-luvulla Suomen Osasto otti tavoitteekseen pitkäaikaisen puheenjohtajansa rouva Pirkko Vahervuoren johdolla kansainvälisen Arktisen tutkimuskeskuksen perustamisen Suomeen. Kunnianhimoinen tavoite toteutuikin yli kymmenen vuotta myöhemmin, kun Rovaniemelle vuonna 1992 valmistui Arktikum -talo, jossa Lapin yliopiston osana toimiva Arktinen keskus yhdessä maakuntamuseon kanssa sijaitsevat nykyäänkin. Toinen Suomen Osaston tärkeä hanke 1980-luvulla oli Europe Today –esitelmäsarjan käynnistäminen. Seminaarien tarkoituksena oli herättää keskustelua yhdistyvistä Euroopasta ja Suomen roolista tässä kehityksessä.

1990-luvulla Suomen Osasto suuntasi toimintaansa Baltian suuntaan emojärjestön mallin mukaan. Yhdistys muun muassa auttoi Viroa ja Latviaa perustamaan omat kansalliset komiteansa. Vuonna 1994 Euroopan Kulttuurisäätiö täytti 40 vuotta ja Suomen Osasto 25 vuotta. Yhdistys järjesti juhluvuonnaan erityisen paljon toimintaa ja isännöi emojärjestön juhlatapahtumia. Ohjelmaan kuului ECF:n kuvernöörin kokous Helsingissä, vierailu Rovaniemelle Arktiseen keskukseseen sekä Euroforum 94 –kokous, joka keskittyi hyvinvointivaltion tilaan ja tulevaisuuteen ja siihen, miten kulttuuri toimii yhteiskunnan eheyttäjänä. Kuten nyt yhdistyksen juhliessa 40 toimintavuottaan, myös sen 25-vuotisjuhlisiin osallistui Euroopan Kulttuurisäätiön johtaja, nyt Gottfried Wagner, vuonna 1994 Alankomaiden prinsessa Margriet. 9.9.1999 Suomen Osasto juhli kolmeakymmentä toimintavuottaan ja järjesti Finlandia-talossa sen kunniaksi juhlaseminaarin. *Cultural Enlargement of the European Union* –seminaarissa pohdittiin EU:n laajenemisen kulttuurisia vaikutuksia ja Euroopan ideaa ja identiteettiä.

Uusi vuosituhat on ollut Suomen Osastolle suurten seminaarien aikaa. Seminaarien aiheet ovat liittyneet eurooppalaiseen identiteettiin, sivistykseen ja monikulttuurisuuteen. 2000-luvulla yhdistys aktivoitui myös maakunnissa, sillä seminaareja pidettiin Helsingin lisäksi ympäri Suomea. Seminaareja on pidetty Rovaniemellä, Oulussa, Jyväskylässä, Seinäjoella ja Turussa. Yhä ajankohtainen maahanmuuttajateema on ollut yhdistyksen seminaareissa esillä jo 2000-luvun taitteessa. Seminaareista toisessa puhui presidentti Tarja Halonen, ja myös maahanmuuttajille itselleen annettiin puheenvuoro. 2000-luvulla Suomen Osasto järjesti myös kolme nuorisoseminaria. Niistä vuoden 2004 *Enlargement of Young Minds* -seminaari kokosi yhteen 70 nuorta ylioppilaslehtien päätoimittajaa 21 maasta. Suomen Osaston suurpönnistus vuonna 2007 oli kevään seminaari *The Idea of Europe: Continuity and Change*, joka yhdisti kaikkia

seminaariteemoja, joita yhdistys oli 2000-luvulla suosinut; eurooppalaisuus, sivistys, monikulttuurisuus ja media. Seminaarin tarkoituksena oli luoda laaja perspektiivi Euroopan viimeaikaiseen kehitykseen kuulemalla kokeneiden eurooppalaisten poliitikkojen, diplomaattien ja tutkijoiden näkemyksiä Euroopan ideasta, eurooppalaisista arvoista ja EU:n tulevista haasteista. Lisäksi seminaarissa käsiteltiin median roolia eurooppalaisen identiteetin rakentajana sekä Internetin mahdollisuuksia eurooppalaisen julkisuuden luojana. Vuonna 2007 alkanut EU-puheenjohtajamaita esittelevä luentosarja puolestaan tutustuttaa Suomen Osaston jäseniä kulloinkin EU-puheenjohtajana toimivan maan talouteen, politiikkaan ja kulttuuriin.

Vuonna 2009 Suomen Osasto juhlii neljääkymmentä toimintavuottaan. Yhdistyksen toimintamuodot ja tavoitteet ovat pysyneet osin ennallaan ja osin muuttuneet. Yhdistyksen toiminnan kulmakivenä on 40 vuoden ajan säilynyt esitelmätilaisuuksien ja seminaarien järjestäminen. Kantavana toiminta-ajatuksena on perustamisesta asti ollut eurooppalaisen näkökulman ylläpito suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa ja suomalaisten tieteen, taiteen, talouselämän ja politiikan toimijoiden välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisääminen. Toiminnan muodot ja painopisteet ovat vuosikymmenien aikana vaihdelleet, mutta yhteistä sille on aina ollut eurooppalaisen kulttuurin ymmärtäminen laajimmassa mahdollisessa merkityksessään.

Historian emeritusprofessori, Suomen Osaston pitkäaikainen vaikuttaja Matti Klinge totesi minulle häntä haastatellessani, että 1980-luvulla syntyneenä minä en juuri muistakaan aikaa, jolloin Suomi ei olisi ollut Euroopan Unionin jäsen ja siten entistä tiiviimmin osa Eurooppaa. On totta, että eurooppalaisuus ja avoin liikkuminen Euroopassa ovat minulle olleet aina itsestänselvyyksiä. Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston historiaan tutustumisen on saanut minut pohtimaan käsitystäni Euroopasta ja eurooppalaisuudesta uudelleen. Olen päätenyt siihen, että Eurooppa on sellainen, millaiseksi sen kansalaiset sen tekevät. Tällöin Eurooppa ei ole koskaan valmis, vaan jokainen sukupolvi muokkaa siitä omannäköisensä, vanhaa säilyttäen ja uutta luoden. Jatkuva muutos, eteenpäin katsominen ja tiedon jano kuuluvat kaikki Euroopan ominaispiirteisiin, joita myös Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto on ollut toteuttamassa. Mielestäni Eurooppa ei siis ole vain konstruktio vaan hyvinkin todellinen, liikkeessä oleva prosessi. Historiikin nimeä lainaten; Pro Futura Europa – toiminta Euroopan eteen jatkukoon vilkkaana!